

ძალადობა, როგორც სოციალურ-ფსიქოლოგიური ფენომენი

კახი კოპალიანი

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

<mailto:kkopaliani@sou.edu.ge>

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0597-2306>

სოფიო ტალახაძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

Sophiotalakhadze012@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0005-5799-4565>

DOI: <https://doi.org/10.52340/splogos.2025.15>

აბსტრაქტი

წინამდებარე გამოკვლევის მიზანს წარმოადგენს მოზარდთა ჯგუფებში ფსიქოლოგიური მიკროკლიმატისა და მოზარდთა ჯგუფთან მიკუთვნებულობის განცდის ემპირიული შესწავლის საფუძველზე, მათ მიერ ძალადობის გამოვლენის თავისებურებათა დადგენა. კვლევა ჩატარდა რაოდენობრივი კვლევის მეთოდით. კვლევაში მონაწილეობდა 13-17 წლის 503 მოზარდი, რომელიც შეირჩა თბილისის ზოგადსაგანმანათლებლო სასწავლო დაწესებულებებში, საკვლევი ნიმუში შემთხვევითად იქნა შერჩეული აღწერის მონაცემების საფუძველზე. კვლევის ამოცანებად განისაზღვრა მოზარდთა ძალადობრივი ქცევის განმაპირობებელი ფაქტორების თეორიული ანალიზი და ემპირიული კვლევა, მეთოდოლოგიური ინსტრუმენტების შერჩევისა და შემუშავების საფუძველზე. კვლევის ძირითადი ვექტორი მიმართული იყო მოზარდთა სოციალურ მახასიათებლებისა და ძალადობის განზომილებების თავისებურებათა გამოვლენა-აღწერისა და მათი ურთიერთკავშირის დადგენის მიზნით. კვლევამ დაადასტურა, რომ თანატოლთა წრე დიდ როლს ასრულებს მოზარდობის სოციალური უნარების განვითარებაში. მნიშვნელოვანია თანასწორობის განცდა, რომელიც ხელს უწყობს პოზიტიური რეაქციების განვითარებას სხვადასხვა კრიზისულ სიტუაციაში. კვლევამ აჩვენა, რომ მოზარდებში საფრთხის ძლიერი განცდა იმდენად მჭიდრო კავშირშია ძალადობის მაჩვენებლებთან, რომ შესაძლებელია, მაპროვოცირებელ ფაქტორად ჩაითვალოს - ინდივიდში გამოხატული საფრთხე ერთგვარი წახალისებაა პოტენციური მოძალადისთვის, განახორციელოს ძალადობრივი ქმედება ამა თუ იმ ფორმით. მოზარდებისთვის ჯგუფთან მიკუთვნებულობისა და თასწორობის მისაღწევად, თანაბარი პირობებისა და შესაძლებლობების უზრუნველყოფის მიზნით, პიროვნულ ნიშან-თვისებებთან ერთად, დიდწილად დაკავშირებულია გარე რეალობაზე ორიენტირებასთან (სოციალურ და პრაქტიკულ ასპექტებთან). განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ჯგუფთან მიკუთვნებულობას, ანუ გარეგან სტიმულირებასა და თანასწორობას. კვლევის შედეგებით დადგინდა, რომ ფსიქოლოგიური კლიმატი

დინამიკური ერთეულია და მოზარდებისთვის განსაზღვრავს ფსიქოლოგიური ფაქტორების ურთიერთქმედების ძირითად მიკროგარემოს.

ამრიგად, მიღებული მონაცემების თანახმად, მოზარდთა ჯგუფში არსებული ფსიქოლოგიური მიკროკლიმატი და ჯგუფთან მიკუთვნებულობის განცდა უარყოფით კორელაციაშია მოზარდის მიერ ძალადობის გამოვლენასთან. აღნიშნული შედეგების საფუძველზე გამოიყო მოზარდთა ეფექტური ჯგუფების შექმნის სტრუქტურული და ფუნქციური მახასიათებლები. აქედან გამომდინარე, მოზარდებთან სკოლის ფსიქოლოგთა ინტენსიური ჩართულობა მნიშვნელოვანია, ჯგუფში ჯანსაღი ფსიქოლოგიური მიკროკლიმატის ხელშეწყობისთვის.

საკვანძო სიტყვები: ძალადობა, ჯგუფთან მიკუთვნებულობა, ჯგუფში არსებული ფსიქოლოგიური მიკროკლიმატი, საფრთხის განცდა, ფსიქოლოგიური კეთილდღეობა.

Violence as a Socio-Psychological Phenomenon

KAKHI KOPALIANI

Professor, Faculty of Business and Social Sciences, Sukhumi State University

<mailto:kkopaliani@sou.edu.ge>

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0597-2306>

SOPHIO TALAKHADZE

PhD Student, Georgian Technical University

Sophiotalakhadze012@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0005-5799-4565>

:

Abstract

The study aims to determine the peculiarities of violence manifestation by adolescents based on the empirical study of the psychological microclimate within their groups and the sense of belonging to a group of adolescents. The study was conducted using a quantitative research method and it involved 503 adolescents aged 13-17 years old who were selected from general educational institutions of Tbilisi. The study sample was randomly selected based on census data. Statistical algorithms were used to select the respondents from the population census data. The objectives of the study were defined to be the theoretical analysis and empirical study of factors determining the aggressive behavior of adolescents, based on the selection and development of methodological instruments. The main vector of the study was to identify and describe the features of social characteristics and dimensions of adolescent violence and determine their relationships. Research has confirmed that the peer circle plays a major role in the development of social skills during adolescence age. It is important to have a sense of equality that promotes positive reactions in various crises. Research has shown that a strong sense of danger in adolescents is so closely related

to the level of violence that it can be seen as a provoking factor - the danger experienced by an individual is a kind of motivation for the potential abuser to commit a violent act in one form or another. For adolescents, achieving belonging to a group in the social microclimate to gain equal conditions and opportunities and gaining equality of personal characteristics is largely related to the orientation on the external reality (social and practical aspects). Belonging to a group, i.e. external stimulation and equality, is of particular importance. The results of the study demonstrate that psychological climate is a dynamic entity and defines the main microenvironment of the interaction of psychological factors for adolescents. Thus, according to the obtained data, the psychological microclimate within the adolescent group and the feeling of belonging to the group correlates negatively with the violence manifestation by the adolescents. Based on the above results, the structural and functional features of creating effective groups of adolescents are highlighted. Therefore, the intensive work of school psychologists with adolescents is important for the formation of a healthy psychological microclimate in the group.

Keywords: Violence, Group Affiliation, Psychological Microclimate within the Group, Sense of Threat, Psychological Well-being

შესავალი

მოზარდთა ძალადობა, მკვლევრებისთვის აქტუალობას არ კარგავს, რადგან მსოფლიო მასშტაბის მზარდი პრობლემაა. ამ მიმართულების საერთაშორისო და ადგილობრივი სამეცნიერო კვლევების შედეგები მოზარდთა ძალადობის ყველაზე გავრცელებულ მოტივებს ავლენს. მათ შორის, ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორად, სასკოლო თემი და თანატოლთა წრე მოიაზრება. კვლევითვე დასტურება, რომ მოზარდებისთვის დამახასიათებელია, სხვადასხვა სოციალურ ავტორიტეტის მოპოვების მცდელობები. გამოვლენილია, ყურადღების ცენტრში ყოფნის სურვილით გამოწვეული ფსიქოლოგიური და ფიზიკური ძალადობის ფაქტები. ასევე, მოწინააღმდეგის დამცირების ან შურისძიების მცდელობები. მწირია ისეთი კვლევები, რომელიც ყურადღებას ამახვილებს მოზარდთა ჯგუფთან მიკუთვნებულობაზე, ჯგუფში არსებულ ფსიქო-სოციალურ მიკროკლიმატზე და მის მნიშვნელობაზე.

ძალადობა არის სოციალური ქცევა და შესწავლილია მრავალმხრივ, როგორებიცაა: სოციალური ფსიქოლოგიის სფეროს პროფესიონალთა თეორიული მოდელები და ემპირიული კვლევები, რომლებმაც წარმოაჩინეს ძალადობის ირგვლივ არსებული

პრობლემები¹⁸⁶. ბოლო წლების განმავლობაში, მოზარდების მხრიდან ძალადობრივი ქმედებების ტალღა გვაჩვენებს, რომ ის წარმოადგენს მოზარდთა სოციალიზაციის პროცესში აღმოცენებულ პრობლემებს, რაზეც გავლენა აქვს ოჯახებს, სკოლებსა და მათ ირგვლივ არსებულ თემებს¹⁸⁷. მოზარდებთან ძალადობის განმსაზღვრელი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია მათი ჯგუფთან მიკუთვნებულობის განცდის ნაკლებობა და ჯგუფში არსებული ნეგატიური ფსიქოლოგიური მიკროკლიმატი. ამგვარმა გარემომ კი შესაძლოა, ხელი შეუწყოს დესტრუქციული პიროვნული მახასიათებლების ჩამოყალიბებას.

ლიტერატურული ანალიზის საფუძველზე ირკვევა, რომ თანატოლთა წრე, მოზარდების სოციალური უნარების განვითარებაში დიდ როლს ასრულებს. მნიშვნელოვანია თანასწორობის განცდა, რომელიც ხელს უწყობს პოზიტიური რეაქციების განვითარებას სხვადასხვა კრიზისულ სიტუაციებში.

სკოლამდელ ასაკში, ყველაზე ნეგატიურ გავლენას ახდენს ზრდასრულებისგან იგნორირება, განსაკუთრებით მშობლების, ან ავტორიტეტებად ჩამოყალიბებული პირების მხრიდან, რომლებიც უგულვებელყოფენ ბავშვის მოთხოვნილებებს¹⁸⁸.

ოჯახში არსებული კომფლიქტური ვითარება ბავშვებსა და მოზარდებში აგრესიის მძიმე ფორმების ჩამოყალიბების ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორია. თუმცა, არანაკლებ მნიშვნელოვანი და საყურადღებოა სკოლის ფსიქოლოგიური მიკროკლიმატი. სოციალური გარემო, ძალადობის მსხვერპლთათვის, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რადგან ის შეიძლება აღმოჩნდეს დამცავი ფაქტორი ძალადობის ზოგიერთი ნეგატიური შედეგის წინააღმდეგ და მოსალოდნელია პოტენციური გავლენა მოახდინოს მოზარდის განვითარებაზე. მაშინ, როცა სკოლაში არსებულმა ნეგატიურმა ფსიქოლოგიურმა კლიმატმა შესაძლოა, ხელი შეუწყოს დესტრუქციული პიროვნების ჩამოყალიბებას.

ნებისმიერ სოციალურ გარემოში, მოზარდის განვითარებას, სწავლისა და პოზიტიური გამოცდილების მიღებას, ესაჭიროება უსაფრთხოება და სიმშვიდე. სოციალური დეზორგანიზაციის თეორიის მიხედვით, ფიზიკური და სოციალური გარემო გავლენას

¹⁸⁶ Brook, M. D. (2019). Early Risk Factors for Violence in Colombian Adolescents. *Am J Psychiatry*.

¹⁸⁷ Pate, R. R. (2018). Sports participation and health-related behaviors among U.S. youth. *Archives of Pediatric and Adolescent Medicine*, 904-911.

¹⁸⁸ MacDonald, J. P. (2005). The relationship between life satisfaction, risk-taking behaviors, and youth violence. *Journal of Interpersonal Violence*.

ახდენს ძალადობრივ ქცევებზე. ძალადობრივი ქცევის ჩადენის გარემო, როგორც სოციალური გარემოს ფაქტორი ძირითადად ინსტიტუციონალიზებულია ინდივიდებში, სოციალური სწავლების გზით. სოციალური სწავლების თეორიის თანახმად, ინდივიდები მიდრეკილნი არიან, ჩაერთონ დანაშაულებრივ ქცევებში იმ დამოკიდებულებების ფონზე, რომლებიც ამართლებენ და წაახალისებენ კანონის დარღვევას და ითვისებენ ძალადობრივ ქცევებს ცოცხალ სოციოკულტურულ კონტექსტში¹⁸⁹.

თანამედროვე კვლევებით დასტურდება, რომ მოზარდთა საგანმანათლებლო მიღწევები დაბალია იმ გარემოში, სადაც რამე სახის ძალადობის ნიშნები იკვეთება. აღმოჩნდა, რომ სკოლებში, სადაც ძალადობისა და ბულინგის მაღალი დონეა, აკადემიური მოსწრების დაბალი მაჩვენებელი აქვს. ეს ფაქტი, ხაზს უსვამს პრევენციული ძალისხმევის აუცილებლობას, რომელიც ფოკუსირებულია არა მხოლოდ რისკის ქვეშ მყოფ ჯგუფებზე, არამედ ყველა მოსწავლესა და სკოლის გარემოზე¹⁹⁰.

სკოლის ფსიქოლოგიური მიკროკლიმატი - ძალადობის მსხვერპლთათვის სოციალური გარემო განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. ის ერთგვარი დამცავი ფაქტორია ძალადობის ზოგიერთი ნეგატიური შედეგის წინააღმდეგ და პოზიტიურად აისახება მოზარდის განვითარებაზე. მისგან განსხვავებით, ნეგატიური სასკოლო კლიმატი აყალიბებს დესტრუქციულ პიროვნულ მიდრეკილებებს.

ერთ-ერთი კვლევის მონაწილეებმა შეისწავლეს მოზარდთა საგანმანათლებლო მიღწევები, რომლებიც ექვემდებარებოდნენ ძალადობას, სექსუალურ ძალადობასა და ბულინგს, იმ მოზარდებთან შედარებით, რომლებსაც არ გამოუცდიათ ძალადობის მსგავსი ფორმა. კვლევაში მონაწილეობდა ოსლოს (ნორვეგია) 56 სკოლის 15-16 წლის 7343 მოზარდი. შესწავლილ იქნა კავშირი ძალადობას, სექსუალურ ძალადობას, ბულინგს, თანატოლებთან ურთიერთობას, მასწავლებლის მხარდაჭერასა და აკადემიურ მიღწევებს შორის. შედეგებმა გამოავლინა, რომ მოსწავლეებს, რომლებიც ძალადობის რაიმე ფორმით დაზარალდნენ, საგრძნობლად დაბალი აკადემიური მოსწრება ჰქონდათ მათთან შედარებით, რომლებსაც ძალადობა არ განუცდიათ. ამასთან, ძალადობის მსხვერპლი მოსწავლეები, რომლებსაც ჰქონდათ მასწავლებლების მხარდაჭერა, უფრო მაღალ

¹⁸⁹ Tobin, A. (2016). A study of the impact of crime shows on contemporary criminal investigations. The George Washington University.

¹⁹⁰ Strøm, I. (2013). Violence, bullying and academic achievement: A study of 15-year-old adolescents and their school environment . Child Abuse and Neglect Vol. 37. № 4.

აკადემიურ შედეგზე გადიოდნენ. კვლევით აღმოჩნდა, რომ სკოლებში, სადაც ძალადობისა და ბულინგის მაღალი მაჩვენებელი იყო, საერთო ჯამში, აკადემიური მოსწრების დაბალი ხარისხი დაუფიქსირდათ. ეს ფაქტი ხაზს უსვამს პრევენციული ძალისხმევის აუცილებლობას, რომელიც ფოკუსირებულია არა მხოლოდ რისკის ქვეშ მყოფ ჯგუფებზე, არამედ ყველა მოსწავლესა და სასკოლო თემზე¹⁹¹.

გაერთიანებული სამეფოს მაღალი აკადემიური მოსწრების მქონე მოსწავლეები, (n=1016) ასევე ექვემდებარებოდნენ თანატოლთა ძალადობას, განსაკუთრებით სოციალურ გარიყულობას, მაგრამ არ დაფიქსირდა ფიზიკური ძალადობის ნეგატიური გავლენა მაღალ აკადემიურ მიღწევებზე. ამერიკულ სკოლებში ნიჭიერი მერვე კლასელების 67%-მა განიცადა მარკირება, მეტსახელები (მაგ., „გიკი“, „ნერდი“ და ა.შ.) ძირითადად გარეგნობისა და ინტელექტუალური შესაძლებლობების გამო. არსებობს მტკიცებულება, რომ ნიჭიერი ახალგაზრდების 28% თავად მონაწილეობდა ბულინგის პროცესში. ეს ფაქტი აყალიბებს არასწორი ლიდერობისკენ მიდრეკილებას. ეს მონაცემი გვაფიქრებინებს, თუ როგორ შეიძლება ნიჭიერმა ახალგაზრდებმა არასწორი მიმართულება აირჩიონ, განსაკუთრებით სოციალურ გარემოში. კვლევები აჩვენებს, რომ ბულინგის პროცესში მონაწილე ბავშვები და მოზარდები ხშირად ივითარებენ არასწორ ლიდერულ თვისებებს, რომლებიც ეფუძნება დომინაციას, მორჩილების იძულებასა და შიშის წარმოქმნას, ნაცვლად იმისა, რომ ჩამოყალიბდნენ ემპათიურ და პასუხისმგებლიან ლიდერებად

იმავდროულად, ჰონგ-კონგსა და ლოს-ანჯელესში მოღვაწე სოციოლოგებმა, ჩენმა და ასტორმა, ვერ დააკავშირეს აკადემიური მიღწევები და სკოლაში ძალადობა ტაივანში, თუმცა, მათ დამაჯერებლად დაასკვნეს, რომ რისკის ქვეშ მყოფ თანატოლებთან მეგობრობამ გამოიწვია უფრო ხშირი ძალადობა ტაივანის სამუალო სკოლის მოსწავლეებს შორის (Chen 2009). ეს კვლევა საინტერესო კუთხით გვაჩვენებს, რომ აკადემიური მიღწევები და ძალადობა სკოლაში ყოველთვის პირდაპირ კავშირში არ არის. ჩენისა და ასტორის დასკვნა განსაკუთრებით საინტერესოა, რადგან ის ხაზს უსვამს თანატოლების გავლენას მოზარდების ქცევაზე. აკადემიური წარმატება არ არის გადამწყვეტი ფაქტორი ძალადობისადმი მიდრეკილების განსაზღვრაში. განსაკუთრებით რისკის ჯგუფში მყოფი მეგობრები მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მოსწავლეების ქცევაზე. როდესაც მოზარდები

¹⁹¹ Strøm, I. (2013). Violence, bullying and academic achievement: A study of 15-year-old adolescents and their school environment . Child Abuse and Neglect Vol. 246. № 4.

დროის დიდ ნაწილს ატარებენ ძალადობისადმი მიდრეკილ თანატოლებთან, ისინი უფრო მეტად ერთვებიან აგრესიულ ქცევაში. მიკუთვნებულობის მოთხოვნილება, მნიშვნელოვანი ფაქტორია, რაც ხშირად აიძულებს ახალგაზრდებს ძალადობრივი ქცევის მიღებას, რათა ჯგუფში დარჩნენ. ეს კვლევა აჩვენებს, რომ ძალადობის პრევენცია მხოლოდ აკადემიურ მიღწევებზე ფოკუსირებით არ არის საკმარისი.

ნიუ ჰემფშირის უნივერსიტეტის ფსიქოლოგების, დევიდ ფინკელჰორისა და ჰეზერ ტერნერის ნაშრომებიდან ირკვევა, რომ ბულინგის შემთხვევაში, თანატოლები მოქმედებენ შესაბამისი ქცევის ნორმების დარღვევით. მათი მოქმედებები მიმართულია ან აღიქმება სხვა ადამიანებისთვის ზიანის მიყენებად. კვლევამ ასევე ნათელი ურთიერთობა ბულინგსა და სკოლის კლიმატს, მოსწავლეებსა და მასწავლებლებს, რისკის ქვეშ მყოფი მოსწავლეების ქცევასა და ასეთი ქცევის მონიტორინგის ქვეშ მყოფთა შორის.

სასკოლო კლიმატის შესახებ, კიდევ ერთი კვლევა ჩატარდა ვირჯინიის 291 საშუალო სკოლის 7318 მეცხრე კლასის მოსწავლეებს შორის. იერარქიული ხაზოვანი მოდელირების შედეგებმა აჩვენა, რომ ის მოსწავლეები, რომლებიც გრძნობდნენ, რომ მათი მასწავლებლები და სკოლის სხვა პერსონალი მხარდაჭერას უცხადებდნენ, უფრო მეტად ეძებდნენ დახმარებას ბულინგისა და ძალადობის მუქარის შემთხვევაში. სკოლებში, სადაც არსებობდა მხარდამჭერი გარემო, გოგონები დახმარების მცირეოდენ სურვილს გამოთქვამდნენ. შედეგებმა ცხადყო, რომ სკოლის პერსონალის ძალისხმევა მიმართული პოზიტიური ფსიქოლოგიური კლიმატისა და დამხმარე ატმოსფეროს შექმნისკენ. ეს იყო პოტენციურად ღირებული სტრატეგია, რათა მოსწავლეები ჩართულიყვნენ ძალადობის, აგრესიისა და ბულინგის პრევენციაში¹⁹².

ჯგუფთან მიკუთვნებულობის მნიშვნელობა მოზარდობის ასაკში

¹⁹² Baumeister, R. L. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*.

ჯგუფთან მიკუთვნებულობის შეგრძნება საბაზისოა, რომელიც ყალიბდება მაშინ, როდესაც ურთიერთობები წარმატებით დამყარდება და შენარჩუნდება, სადაც მარტოობა და გაუცხოება ჩაანაცვლებს თანამეგობრობას და ურთიერთვალდებულების გრძნობას. ჯგუფთან მიკუთვნებულობის შეგრძნება ერთ-ერთი საბაზისო ფსიქოლოგიური მოთხოვნილებაა, რომელიც გავლენას ახდენს ადამიანის ემოციურ კეთილდღეობასა და სოციალურ ქცევაზე. როდესაც მოზარდს ჰყავს ახლობელი ჯგუფი, ის თავს დაცულად და მხარდაჭერილად გრძნობს. ჯგუფი გვაძლევს შესაძლებლობას, განვსაზღვროთ ვინ ვართ და როგორ აღგვიქვამენ სხვები. თანამეგობრობის და ურთიერთვალდებულების შეგრძნება ხელს უწყობს ემპათიის განვითარებას და კონფლიქტების თავიდან არიდებას.

მიჩიგანის უნივერსიტეტის ქცევის მკვლევართა ჯგუფმა, ბონი ჰაგერტის ხელმძღვანელობით, დაასკვნა, რომ ჯგუფთან მიკუთვნებისთვის ორი ძირითადი ფაქტორი უნდა იყოს წარმოდგენილი. პირველ რიგში, მოზარდმა უნდა იგრძნოს, რომ მისი ჩართულობა ფასდება ჯგუფის წევრების მიერ. მეორე - ის სძენს ღირსებას ჯგუფის სხვა წევრებს. უნდა არსებობდეს პოზიტიური (ან, სულ მცირე, ნეიტრალური) გრძნობები, რომლებიც მოზარდს შეექმნება ჯგუფის ან პიროვნების მიმართ; თუ ამ ორი ფაქტორიდან ერთ-ერთი არ არსებობს, მიკუთვნება არ მოხდება¹⁹³.

მიუხედავად იმისა, რომ ჯგუფთან მიკუთვნების შესახებ აკადემიური ნაშრომების უმეტესობა ფოკუსირებულია პიროვნებებს შორის ურთიერთობებზე, ამერიკელმა ფსიქოლოგმა გლენ მელოუნმა და მისმა კოლეგებმა აღნიშნეს, რომ „ინტერპერსონალური ურთიერთობებისა და მიკუთვნებულობის განცდისთვის შესაძლოა, სასიკეთო გავლენა იქონიოს ცხოველებთან, ბუნებასთან, ურთიერთობამ“. გასათვალისწინებელი ფაქტორია, რომ მიკუთვნებულობა უფრო აღქმას ეხება, ვიდრე რეალობას¹⁹⁴. ამერიკელი ფსიქოლოგების, რიჩარდ ლისა და სტივენ რობინსის ნაშრომებმა ხაზგასმით გამოკვეთეს, რომ კუთვნილება სუბიექტურია. მაგალითად, მოზარდთა ჯგუფმა შეიძლება რეალურად არ დააფასოს სხვა მოზარდის წევრობა ჯგუფში, მაგრამ თუ ის თავს აღიქვამს ისე, როგორც აფასებს ჯგუფის სხვა წევრებს, მიკუთვნების საჭიროება მაინც შეიძლება

¹⁹³ Hagerty, B. &. (2009). Mood disorders: Depression and mania. Psychiatric-Mental Health Nursing, Ed. 4. St. Louis: Elsevier.

¹⁹⁴ Malone, G. (2012). Leadership perceptions, challenges, & opportunities.

დაკმაყოფილდეს¹⁹⁵. მეორე მხრივ, რობინსის მიერ ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა, რომ სოციალური კავშირი შეიძლება იყოს ერთ-ერთი ფაქტორი, რომელიც ქმნის მიკუთვნების ცნებას. როდესაც ცნობილმა ფსიქოლოგმა აბრაამ მასლოუმ 1940-იან წლებში შეიმუშავა მოთხოვნილებების იერარქია, მან მხოლოდ ფიზიოლოგიური და უსაფრთხოების მოთხოვნილებები მიიჩნია ბევრად უპირატესად, ვიდრე მიკუთვნება. წლების განმავლობაში, მკვლევრებმა დაადგინეს ინდივიდუალური და სოციალური კეთილდღეობისადმი მიკუთვნებულობის მნიშვნელობა. დუკის უნივერსიტეტის პროფესორები მარკ ლირი და კოდი კოქსი, ამტკიცებდნენ, რომ მიკუთვნების მოთხოვნილება არ არის მხოლოდ სოციალური მოქმედების მრავალმხრივი მოტივი, არამედ არის „ფუნდამენტური სოციალური მოტივი, რომელიც საფუძვლად უდევს და ეხმარება ახსნას- ადამიანის ქცევის დიდი ნაწილი“¹⁹⁶.

საერთო ჯამში, აშკარაა, რომ ჯგუფთან მიკუთვნილება არის ადამიანის ძირითადი მოთხოვნილება და, რაც უფრო მეტად გრძნობს ადამიანი ჯგუფის წევრად თავს, მით მაღალია მისი რწმენა და ქცევა საკუთარ თავთან და სხვებთან მიმართებით.

მოზარდებთან ძალადობის განმსაზღვრელი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია მათი ჯგუფთან მიკუთვნებულობის განცდის ნაკლებობა და ჯგუფში არსებული ნეგატიური ფსიქოლოგიური მიკროკლიმატი.

ამრიგად, ზემოთ მოცემული მასალის გათვალისწინებით მოვახდინეთ შემდეგი ჰიპოთეზის ფორმულირება: მოზარდთა ძალადობას განსაზღვრავს ჯგუფში არსებული ნეგატიური ფსიქოლოგიური მიკროკლიმატი და ჯგუფთან მიკუთვნებულობის განცდის ნაკლებობა.

მასალა და მეთოდები

აღნიშნული ჰიპოთეზის შესამოწმებლად კვლევა ჩატარდა თბილისის მაშტაბით ზოგადსაგანმანათლებლო სასწავლო დაწესებულებებში. რესპონდენტთა რაოდენობა შეადგენდა 13-17 წლის 503 მოზარდს. კვლევის ფარგლებში, გამოყენებულ იქნა შემდეგი

¹⁹⁵ Lee, R. M. (1995). Measuring belongingness: The Social Connectedness and the Social Assurance scales. *Journal of Counseling Psychology*.

¹⁹⁶ Leary, M. K. (2013). Schreindorfer LS. Construct validity of the Need to Belong Scale: Mapping the nomological network. *Journal of Personality Assessment*.

ინსტრუმენტი: ბულინგის რისკის კითხვარი, 2014 წლის ვერსია¹⁹⁷, ბულინგის საკვლევი კითხვარი „თანატოლებთან ურთიერთობა“ – კითხვარი შეიქმნა მოზარდების თანატოლებთან ურთიერთობის შესაფასებლად, ორ ცალკეულ საშუალო სკოლას შორის, შედარების კვლევისას, 1993 წელს, პროფესორ კენ რიგბისა (ბულინგისა და ვიქტიმიზაციის საკითხების სპეციალისტის) და ფილიპ სლის მიერ¹⁹⁸, ენდრიუ ფიდლერის ჯგუფის ფსიქოლოგიური ატმოსფეროს შეფასების სკალა¹⁹⁹, ჯგუფისადმი მიკუთვნებულობის კითხვარი, ფსიქიკურ აშლილობათა დიაგნოსტიკური და სტატისტიკური სახელმძღვანელოს (DSM – IV TR)-ის მიხედვით.

კვლევის შედეგად მიღებული მონაცემების ემპირიული ანალიზის საფუძველზე, ჩვენი ჰიპოთეზა დადასტურდა: მოზარდთა ჯგუფებში, ძალადობის სკალის მონაცემები უარყოფით კორელაციაშია ჯგუფში არსებულ დადებით ფსიქოლოგიურ მიკროკლიმატთან $r=-0.320$, ($P<0.05$) და ასევე მოზარდის მიერ ჯგუფთან მიკუთვნებულობის განცდასთან $r=-0.340$, ($P<0.05$). სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, რაც უფრო მაღალია ჯგუფში უარყოფითი ფსიქოლოგიური მიკროკლიმატი და რაც უფრო დაბალია მოზარდის მიერ ჯგუფთან მიკუთვნებულობის განცდის მონაცემები, მით უფრო მაღალია მოზარდის მიერ ჯგუფში აგრესიის გამოვლენის მონაცემები.

დასკვნა

კვლევის შედეგად ასევე გამოიკვეთა, რომ, რაც უფრო მაღალია ჯგუფთან მიკუთვნებულობა, მით უფრო დაბალია საფრთხის განცდა, რაც თავის მხრივ ამაღლებს ფსიქოლოგიურ კეთილდღეობას. ჯგუფთან მიკუთვნებულობა ადამიანს აძლევს უსაფრთხოების, მხარდაჭერის და თანადგომის განცდას. როდესაც მოზარდი გრძნობს, რომ ის არის ჯგუფის ნაწილი, რომელსაც მისი ესმის და მხარს უჭერს, ის უფრო დაცულად გრძნობს თავს და ნაკლებად განიცდის საფრთხეს. ასევე ხელს უწყობს სოციალური იდენტურობის ჩამოყალიბებას.

¹⁹⁷ Alexandra Bochaver (2015). The risk of bullying questionnaire. Psychol. Issues 5, 146–157.

¹⁹⁸ Ken Rigby & Phillip Slee.1993. Peer Relations Questionnaire. **Psychology Roots**.

¹⁹⁹ Andrew Fidler. 2002. Methodology for assessing the psychological atmosphere in the team.

აგრეთვე , დადასტურდა, ჯგუფთან მიკუთვნებულობის პოზიტიური კავშირი თანასწორობასთან. ამდენად, ფსიქოლოგიური თანასწორობა ამცირებს შფოთვის და წარმოადგენს ძალადობისგან დაცვის საშუალებას.

ჯგუფთან მიკუთვნებულობის განცდა კრიტიკული მნიშვნელობისაა მოზარდთა ქცევაზე.

უსაფრთხო სასკოლო გარემოს შექმნა, პოზიტიური მიკროკლიმატისა და თანასწორობის პრინციპების დაცვით, ძალადობის პრევენციის ერთ-ერთი სტრატეგიაა.

შედეგები ხაზს უსვამს სკოლებში მხარდამჭერი და ინკლუზიური გარემოს შექმნის აუცილებლობას, რაც ხელს უწყობს მოზარდების ფსიქოლოგიურ კეთილდღეობასა და მაღალ აკადემიურ მიღწევებს.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Brook, M., D., (2019). Early Risk Factors for Violence in Colombian Adolescents. *Am J Psychiatry*.
2. Pate, R., R., (2018). Sports participation and health-related behaviors among U.S. youth. *Archives of Pediatric and Adolescent Medicine*.
3. MacDonald, J., P., (2005). The relationship between life satisfaction, risk-taking behaviors, and youth violence. . *Journal of Interpersonal Violence*.
4. Tobin, A., (2016). A study of the impact of crime shows on contemporary criminal investigations. The George Washington University.
5. Strøm, I., (2013). Violence, bullying and academic achievement: A study of 15-year-old adolescents and their school environment . *Child Abuse and Neglect Vol. 37. № 4*.
6. Strøm, I., (2013). Violence, bullying and academic achievement: A study of 15-year-old adolescents and their school environment . *Child Abuse and Neglect Vol. 246. № 4*.
7. Baumeister, R., L., (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*.
8. Hagerty, B., &, (2009). Mood disorders: Depression and mania. *Psychiatric-Mental Health Nursing, Ed. 4. St. Louis: Elsevier*.
9. Malone, G., (2012). Leadership perceptions, challenges, & opportunities.
10. Lee, R., M., (1995). Measuring belongingness: The Social Connectedness and the Social Assurance scales. *Journal of Counseling Psychology*.

11. Leary, M., K., (2013). Schreindorfer LS. Construct validity of the Need to Belong Scale: Mapping the nomological network. *Journal of Personality Assessment*.
12. Alexandra Bochaver (2015). The risk of bullying questionnaire. *Psychol. Issues* 5,
13. Ken Rigby & Phillip Slee.1993. Peer Relations Questionnaire. *Psychology Roots*.
14. Andrew Fidler. 2002. Methodology for assessing the psychological atmosphere in the team.